

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ เกี่ยวกับความพร้อมในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ถึงศักยภาพของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ ในด้านปรัชญา นโยบาย และระบบบริหารจัดการในองค์กร ด้านระบบการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านบุคลากร และเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake Holder) ว่าในแต่ละด้านนั้น มีจุดแข็งและจุดอ่อน ที่ต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง เพื่อให้เอื้อต่อการที่จะดำเนินโครงการการส่งเสริมสุขภาพในวิทยาลัยฯ

ในการศึกษา สภาพปัญหาความต้องการในด้านระบบการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร ทักษะ ทศนคติ และความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมของวิทยาลัยพยาบาลฯ ในการที่จะดำเนินโครงการเป็นวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาถึงสถานการณ์ของวิทยาลัยฯ รวมทั้งความคิดเห็นของอาจารย์ และนักศึกษานั้น เพื่อให้ครอบคลุมมาในวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลายร่วมกันในการค้นหาข้อมูลในด้านปรัชญา นโยบาย และระบบบริหารจัดการของสถาบันโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หลักสูตรและสัมภาษณ์ผู้บริหารของวิทยาลัยฯ ส่วนในด้านระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น โดยการสัมภาษณ์อาจารย์และสนทนากลุ่มของนักศึกษา 2 ชั้นปีแล้วจึงถามนักศึกษาทุกคนในแต่ละชั้นปีโดยใช้แบบคำถาม เพื่อศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานและทัศนคติ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และการรับรู้เกี่ยวกับ การส่งเสริมสุขภาพ และความพร้อมในการเข้าร่วมโครงการวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อตรวจสอบข้อมูลกับการสนทนากลุ่มให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สำหรับอาจารย์และผู้บริหารนั้นศึกษาข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ส่วนข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake Holder) ต่างๆ จากแหล่งฝึกทั้งหมด 27 แห่งนั้น ศึกษาข้อมูลโดยการให้ตอบแบบคำถาม เพื่อศึกษาถึงทัศนคติและความพร้อมในการร่วมมือ ที่จะมีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าว สำหรับทางด้านผู้ปกครองของนักศึกษาและผู้นำชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงวิทยาลัย ศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง สำหรับผู้ปกครองที่อยู่ต่างจังหวัด ได้อบรมผู้ช่วยสัมภาษณ์ซึ่งเป็น

นักศึกษา ที่อยู่ในกลุ่มตัวอย่างเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ (4 ปี) จำนวน 22 คน เพื่อให้การศึกษาข้อมูลได้มีความครอบคลุมมากขึ้น ทางผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม ในกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ของนักศึกษาและ โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนในวิชาที่ทดลองใช้การเรียนแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งการหาข้อมูลจากเครื่องมือที่หลากหลายนั้น ทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมสามารถนำมาวิเคราะห์ถึงศักยภาพของวิทยาลัยฯ ในทางที่จะเป็นวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพได้ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี ปรัชญา นโยบาย หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดขอบเขตการศึกษา การเลือกกลุ่มประชากร และการวางแผนเก็บข้อมูล
3. จัดทำหัวข้อและสร้างกรอบคำถามของแบบสัมภาษณ์ที่จำเป็นในการดำเนินการเก็บข้อมูล และสร้างแบบสอบถาม
4. ปรีกษาอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านโครงการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน และผู้เชี่ยวชาญด้านการเก็บข้อมูลงานวิจัยเชิงคุณภาพ
5. เตรียมอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลและทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตการณ์และใช้แบบสอบถามตาม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเอง
7. ดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งหมดด้วยตนเอง
8. ตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
9. สรุป อภิปรายผล และเขียนรายงานการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคลากรในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่และที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

1. นักศึกษาพยาบาล ทั้งในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ (4 ปี) จำนวน 70 คน และนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ (2 ปี) จำนวน 111 คน

การเลือกตัวแทนที่จะมาร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 20-24 คน ในแต่ละชั้นปี โดยเลือกแบบเจาะจง จำนวนชั้นปีละ 2 กลุ่มโดย อาจารย์แนะแนว โดยเน้นลักษณะของตัวแทนนักศึกษาเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกจาก ผู้ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เป็นผู้นำ ในกลุ่มนักศึกษา เช่น ประธานนักศึกษา ประธานสโมสรนักศึกษา ประธานชมรมต่างๆ กรรมการฝ่ายปกครอง กรรมการวิชาการ กรรมการอาหาร เภรณูญิก ที่เป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ดี

2.อาจารย์พยาบาลประจำการ/อาจารย์ผู้บริหารวิทยาลัยและคณะกรรมการบริหารวิทยาลัย จำนวน 22 คน

3. ผู้ปกครองนักศึกษา ในกลุ่มตัวอย่าง เฉพาะหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ (4 ปี) จำนวน 22 คน ที่มีความหลากหลายในด้านอาชีพและจังหวัดที่อยู่อาศัยคละกันไป โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เพราะเป็นผู้ปกครองของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ มีระยะเวลาเรียน 4 ปี ไม่เลือกผู้ปกครองของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับต้น ซึ่งอยู่ในปีสุดท้ายของหลักสูตร

4. เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive) ต้องเป็นระดับผู้บริหาร หัวหน้าพยาบาล หัวหน้าสถานีนามัย รวมทั้งศิษย์เก่าและ พยาบาลประจำการ แพทย์ ที่ทำหน้าที่พยาบาลพี่เลี้ยงแพทย์พี่เลี้ยงในแหล่งฝึกทั้ง 27 แห่ง จำนวน 110 คน

5. ผู้นำชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับวิทยาลัย คือ ชุมชนหัวฝาย แขวงเม็งราย เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นประธานผู้นำในชุมชน ผู้นำสตรี ประธานอาสาสมัครหมู่บ้าน ผู้นำด้านการกีฬาแก่เยาวชนในชุมชน จำนวนทั้งหมด 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. ตัวผู้วิจัย

ตัวผู้วิจัยนั้น เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ต้องเตรียมให้พร้อมทั้งทางด้านความรู้ และทักษะการวิจัย จากการค้นคว้าเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีต่างๆและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการปรึกษากับผู้รู้ และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในประเด็นที่ศึกษาวิจัย

2. แบบบันทึกภาคสนาม

เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบขึ้นเอง เพื่อใช้ในการบันทึกรายละเอียดข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต และสอบถาม รวมถึงวันที่ดำเนินการ สถานที่ ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยความจำและให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ

3. อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นในงานภาคสนามอุปกรณ์ที่จำเป็น ได้แก่ กล้องถ่ายรูป วิทยุ เทป สำหรับบันทึกเสียง ในการใช้อุปกรณ์เหล่านี้ผู้วิจัยต้องขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อน ทุกครั้ง รวมทั้งเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้วและได้ทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลให้ครอบคลุม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยมุ่งศึกษาโดยใช้วิธีการ ดังต่อไปนี้

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) สำหรับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง
2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth Interview) แบบมีโครงสร้าง สำหรับอาจารย์พยาบาลประจำการและผู้บริหาร
3. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ปกครองของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างและผู้นำชุมชน
4. แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา/ เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องในแหล่งฝึก
5. การสังเกต แบบมีและไม่มีส่วนร่วม สำหรับ สังเกตการดำเนินงานในกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
6. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ(Informal Interview) สำหรับใช้ร่วมกับการสังเกตกรณีจำเป็น ถ้าหากมีข้อสงสัยที่ต้องซักถามเพิ่มเติมจากอาจารย์ และนักศึกษา

การสนทนากลุ่ม

1. แนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Groups Discussion) ในกลุ่มนักศึกษา

การจัดสนทนากลุ่ม เป็นเทคนิคในการเก็บข้อมูลภาคสนามที่ต้องการทราบถึงทัศนคติ ความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาล เกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับระบบการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในด้านที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาในปัจจุบัน และความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของวิทยาลัยฯ ในด้านความพร้อมที่จะดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพ ให้เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เป็นที่เชื่อถือและมีความถูกต้องของข้อมูล ทางผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน(Homogeneous Group) ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ โดยเฉพาะนักศึกษาเลือกจากประธาน

ชมรมต่างๆ ประธานนักศึกษา นักศึกษาที่ได้รับเลือกจากเพื่อนๆ และนักศึกษาตัวแทนกลุ่มที่มาจากทุนในโครงการต่างๆ โดยอาจารย์แนะแนวเป็นผู้คัดเลือกให้ชั้นปีละ 2 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 8-12 คน

เมื่อคัดเลือกกลุ่มตัวแทนของนักศึกษาแล้ว นัดวัน เวลา ในการดำเนินการสนทนากลุ่มนอกเวลาเรียน โดยใช้สถานที่ภายในห้องประชุมของวิทยาลัยฯ เพื่อให้บรรยากาศเป็นอิสระปราศจากสิ่งรบกวนภายนอก ดำเนินการทีละกลุ่ม ใช้เวลาประมาณกลุ่มละ 1-2 ชั่วโมง และผู้ที่ดำเนินการสนทนา(moderator) ต้องสามารถควบคุมสถานการณ์ในการสนทนาด้วยตัวเอง(เบญจา ยอดคำเนิน, 2533 หน้า 97) ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ในวิทยาลัยฯ แต่ยังไม่ได้ทำการสอนนักศึกษา ทั้งสองชั้นปี และเข้ามาศึกษาภาคสนามในฐานะของนักวิจัย ไม่ใช่อาจารย์ประจำ และต้องเป็นผู้ที่วิเคราะห์ข้อมูลเองจึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มได้เองทั้งหมด และเลือกผู้ช่วยนักวิจัย ที่สามารถช่วยบันทึกภาพและเสียงให้ขณะทำการสนทนากลุ่มอีก 1 คน เลือกจากนักศึกษาที่ไม่ได้เป็นตัวแทนกลุ่ม

เมื่อเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม ได้ข้อมูลมาแล้วนำมาจัดแยกประเภทคำตอบออกเป็นหมวดหมู่ โดยใช้บัตรบันทึกเพื่อจัดเรียง แยกข้อมูลแต่ละประเภทไว้ เมื่อดำเนินการจนครบทุกกลุ่มแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์

2. ขั้นตอนในการทำ Focus group

ขั้นตอนที่ 1 เริ่มสัมพันธภาพระหว่างนักวิจัยกับนักศึกษา โดยสร้างความคุ้นเคย จัดสถานที่ให้ดูเป็นกันเอง ปลอดภัยจากการรบกวนจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 2 เปิดประเด็นคำถามในแต่ละประเด็น โดยอธิบายให้นักศึกษาทราบถึงความหมายของวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพและ 6 องค์ประกอบตามแนวทางขององค์การอนามัยโลก

ประเด็นคำถามสำหรับนักศึกษา ในการสนทนากลุ่มโดยมีประเด็นคำถาม 4 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม การรับรู้ในการดูแลส่งเสริมสุขภาพและพฤติกรรมของนักศึกษา

ประเด็นที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาความต้องการต่อระบบการเรียนการสอนในปัจจุบัน

ประเด็นที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการต่อกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ประเด็นที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับขีดความสามารถของวิทยาลัยฯ ในการเป็นวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพในด้าน

- 4.1 นโยบายสุขภาพของวิทยาลัยฯ
- 4.2 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของวิทยาลัยฯ
- 4.3 สิ่งแวดล้อมทางสังคมในวิทยาลัยฯ
- 4.4 ความสัมพันธ์ของวิทยาลัยฯ กับชุมชน
- 4.5 การพัฒนาทักษะทางด้านสุขภาพ
- 4.6 บริการสุขภาพของวิทยาลัยฯ

สรุป ระยะเวลาในการทำ Focus group ใช้เวลาในแต่ละกลุ่มนาน 1-2 ชั่วโมง หลังจากได้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ตรวจสอบข้อมูล ด้วยการให้นักศึกษาทุกคนตอบแบบคำถามในประเด็นคำถาม เดียวกัน และคิดคำนวณทางสถิติเป็นค่าร้อยละเพื่อยืนยันความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล

การสังเกต แบบมีและไม่มีส่วนร่วมในกลุ่มอาจารย์และนักศึกษา

การสังเกต (Observation) เป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้วิจัยทราบถึงพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคมที่ต้องการศึกษา โดยเฉพาะบุคคลากรในสถานที่ทำงาน นักศึกษา และเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน หรือการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ที่เป็นประเด็นเกี่ยวกับปัญหาการวิจัย (เบญญา ยอดคำเนิน, 533 หน้า 9-94) การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Observation) และยังสามารถแบ่งออกเป็นแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ในการสังเกตเพื่อเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง สังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม บางกิจกรรมที่สามารถเข้าร่วมในเหตุการณ์ ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เช่น การจัดการแข่งขันกีฬาสัมพันธ์ของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดพระบรมราชชนกเขตภาคเหนือ 9 สถาบัน ณ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา จ. พะเยา การจัดกิจกรรมประเพณีลอยกระทงโดยเข้าร่วมในขบวนแห่วันลอยกระทงเล็ก กับทางเทศบาลนครเชียงใหม่ งานรื่นเริงวันปีใหม่กิจกรรมในโครงการป้องกันอุบัติเหตุในชุมชนที่จัดขึ้น บริเวณวัดหัวฝายในเขตชุมชนหัวฝาย แขวงเมืงรายและงาน Goodbye senior เป็นต้น ส่วนบางเหตุการณ์ เช่น การเรียนการสอนในห้องเรียน ในคลินิก ในชุมชน ที่นักศึกษากำลังศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อป้องกันการ Bias ของข้อมูล โดยไม่ดำเนินการสอนด้วยตนเอง แต่จะ

เข้าร่วมสังเกตการณ์อยู่ห่าง ๆ และ บันทึกข้อมูลเก็บไว้ในแต่ละครั้ง ที่เฝ้าสังเกตการณ์ประกอบด้วย ทุกครั้งถ้าจำเป็น เพื่อให้เกิดความแม่นยำ ถูกต้องของข้อมูล ผู้วิจัยต้องทำตัวเป็นกลาง เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียง โดยมีประเด็นหลักในการสังเกต อยู่ 2 แบบ คือ

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ได้สังเกตในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สังเกต การมีส่วนร่วมของทุกคนในการจัดกิจกรรมในครั้งนั้น สอบถามร่วมกับการสังเกตว่าใครเป็นผู้ริเริ่ม ใครเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในงานครั้งนี้(Key person)และจากการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มด้วย

ประเด็นที่ 2 สังเกตบรรยากาศของการจัดกิจกรรมว่าเป็นอย่างไร ทุกคนมีความสุขหรือ สนุกกับกิจกรรมที่จัดทำหรือไม่ ลักษณะการทำงานเป็นทีมเป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 3 สังเกต ความพร้อม ความสามารถ และผลสำเร็จของกิจกรรมที่จัดขึ้น

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้สังเกตในการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม(Participatory learning) ในวิชาที่มีการทดลองใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทุกวิชา ในบางหัวข้อโดยได้สังเกตในประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สังเกตการสอนและการเตรียมความพร้อม ของอาจารย์

ประเด็นที่ 2 สังเกตการเรียนรู้ ความกระตือรือร้นที่จะศึกษา และบรรยากาศในการเรียนรู้ของนักศึกษา

ประเด็นที่ 3 สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยใช้ร่วมกับการสังเกตในครั้งนั้น เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการเรียน แบบ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

สรุป การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ได้สังเกตในกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักศึกษาตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดกิจกรรมนั้นๆ

เมื่อสังเกตครบในทุกกิจกรรมที่กำหนดไว้และครบกำหนดระยะเวลาที่ทำการวิจัย จึงนำข้อมูลที่ได้มาสรุป วิเคราะห์ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่น

การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

เป็นการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในเหตุการณ์ต่างๆ ที่ศึกษาข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการยืนยันข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในเหตุการณ์นั้นอีกครั้งหนึ่ง โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สัมภาษณ์การเตรียมความพร้อมของอาจารย์ นักศึกษา ในการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

ประเด็นที่ 2 สัมภาษณ์ความรู้สึกต่อการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทั้งของ อาจารย์และนักศึกษา

ประเด็นที่ 3 สัมภาษณ์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนแบบมีส่วนร่วมทั้งของอาจารย์และนักศึกษา

แบบสอบถามความคิดเห็น นักศึกษาพยาบาลทั้ง 2 ชั้นปีและเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

แบบสอบถามความคิดเห็น เป็นการนำเอาเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มาใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วยกับการเก็บข้อมูล โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด ทั้งนี้เพื่อให้ผลการศึกษาที่ได้มาสามารถทดสอบได้อย่างมั่นใจหลังการทำสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มายืนยันกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ให้มีความเชื่อมั่นที่ดีในการวิจัย แจกแบบคำถามความคิดเห็นในกลุ่มนักศึกษาที่เป็นประชากรทั้งหมด ในประเด็นคำถาม เดียวกันกับการสนทนากลุ่มแต่เพิ่มเติมในด้าน ทักษะคิด ความรู้ ค่านิยมพฤติกรรมสุขภาพ และได้ใช้แบบสอบถามกับเจ้าหน้าที่ในแหล่งฝึกของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ ในประเด็นคำถาม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เปิดประเด็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติ ความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ ความพร้อมในการร่วมมือ ของแหล่งฝึกฯ เมื่อทางวิทยาลัยฯ ดำเนินโครงการเป็นวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพ

ประเด็นที่ 2 ความคิดเห็น เกี่ยวกับ สภาพปัญหาของ ระบบการเรียนการสอนภาคปฏิบัติในปัจจุบันและความต้องการ การปรับปรุงแก้ไขโดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และทำให้มีบรรยากาศที่ดีต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

ประเด็นที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับขีดความสามารถของวิทยาลัยฯ ในการเป็นวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพ

สรุป ในแบบคำถามดังกล่าว ได้ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน แล้วนำมาทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่าง ในแหล่งฝึกเดียวกันกับกลุ่มประชากร ก่อนที่จะนำไปใช้จริง โดยหาค่า

ดัชนีความเที่ยงตรง(Validity)ตามเนื้อหาของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่า CVI(content valid index) = 0.94 ของเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามนักศึกษาและได้ค่า CVI = .87 ของเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามเจ้าหน้าที่จากแหล่งฝึกและเมื่อนำไปทดลองใช้ กับกลุ่ม เจ้าหน้าที่ในแหล่งฝึก 20 ราย พบว่า 18ราย ตอบตรงวัตถุประสงค์ทุกข้อ อีก2รายตอบตรงบางข้อ คิดเป็นร้อยละ 90

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) ในกลุ่มอาจารย์และผู้บริหาร

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ก็เป็นอีกเทคนิคหนึ่งของการเก็บข้อมูลภาคสนามของการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นการใช้แนวคำถามที่บรรจุหัวข้อเรื่องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นต่างๆไว้ล่วงหน้า เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแล้วซักถามจนครบตามประเด็นที่กำหนดไว้ การสัมภาษณ์เชิงลึกนี้จะใช้กับอาจารย์และผู้บริหารวิทยาลัยเท่านั้น โดยก่อนสัมภาษณ์ ซึ่ง ผู้วิจัยต้องนัด วัน เวลาที่ผู้บริหารว่าง และพร้อมที่จะให้ข้อมูลโดยใช้สถานที่ที่ปราศจากสิ่งรบกวนจากภายนอก และเป็นอิสระให้แก่ผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด การจัดบรรยากาศในการสัมภาษณ์นี้จะแบบกันเอง ผู้สัมภาษณ์จะไม่เร่งรัด และจะดำเนินการไปแบบไม่มีพิธีรีตองมากนัก วิธีนี้จะสามารถได้ข้อมูลที่แม่นยำ เพราะมี โอกาสได้ตอบข้อมูลทั้งสองฝ่าย (Two-way communication) (เบญญา ยอดคำเนิน, 2533 หน้า 96) และผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลได้อย่างเต็มที่ และเพื่อให้สามารถเก็บรายละเอียดได้ดี ถ้าผู้สัมภาษณ์ต้องการจะบันทึกข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงด้วยวิทยุเทป เมื่อสัมภาษณ์ต้องขออนุญาตทุกครั้ง

ในการสัมภาษณ์ อาจารย์และผู้บริหารนั้น ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ ในแต่ละราย นาน 1-2 ชั่วโมง โดยก่อนการสัมภาษณ์ได้ชี้แจงเกี่ยวกับความหมายของวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพก่อน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันกับผู้วิจัย ตามแบบมีโครงสร้างในประเด็นคำถาม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เปิดประเด็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติ ความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ ค่านิยม พฤติกรรมสุขภาพ ตลอดจนความพร้อมในการร่วมมือ ของอาจารย์และผู้บริหาร เมื่อทางวิทยาลัยฯ ดำเนินโครงการเป็นวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพ

ประเด็นที่ 2 ความคิดเห็น เกี่ยวกับ สภาพปัญหาของ ระบบการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติในปัจจุบัน และความต้องการ การปรับปรุงแก้ไข โดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และทำให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา

ประเด็นที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพปัญหาความเป็นอยู่ของนักศึกษาภายในหอพัก กฎระเบียบ การเป็นที่ปรึกษาในงานกิจการนักศึกษา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ของสโมสรนักศึกษา ตลอดจนการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา

ประเด็นที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับขีดความสามารถและความพร้อมในการร่วมมือของ อาจารย์และผู้บริหาร เมื่อทางวิทยาลัยฯ ดำเนินโครงการเป็นวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพเมื่อ ได้ข้อมูลมาแล้ว สามารถตรวจสอบข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ที่ใกล้ชิดจากรายงานต่างๆ หรือผู้เห็นเหตุการณ์และจากการสนทนากลุ่ม

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้นั้นว่าเพียงพอหรือไม่ ด้วยการตรวจสอบข้อมูลนั้น ว่าได้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ครอบคลุมแล้วหรือยัง โดยใช้วิธีแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ ถ้ายังขาดก็ศึกษาเพิ่มเติมได้อีก ดังนั้น เมื่อได้ข้อมูลมาในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยต้องรับนำมารวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลเท่าที่ทำได้ เมื่อมีข้อมูลเพียงพอที่จะวิเคราะห์แล้ว โดยอาจจะสรุปผลโดยแยกประเภทไว้ การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล โดยการศึกษาจาก บุคคล สถานที่ และเวลา ที่เก็บข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation)

รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน การสังเกตการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสังเกตการจัดกิจกรรมต่างๆ ของนักศึกษา การสนทนากลุ่มนักศึกษา แบบสอบถามแบบปลายเปิด เพื่อถามความคิดเห็นและให้อิสระในการตอบ สำหรับหัวหน้าพยาบาล หัวหน้ากลุ่มงาน พยาบาลประจำการที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา จากโรงพยาบาลทั่วไปและเฉพาะทางทั้งฝ่ายกายและฝ่ายจิต แพทย์พี่เลี้ยง พยาบาลพี่เลี้ยง จากโรงพยาบาลชุมชน หัวหน้าสถานีอนามัยและการสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มอาจารย์และเจ้าหน้าที่ถูกจ้าง คนงานของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ โดยเก็บข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ว่าข้อมูลที่เก็บได้จากการที่ต่างบุคคล ต่างสถานที่ หรือต่างเวลาแก่นั้น มีความสอดคล้องกันของข้อมูลหรือไม่ เช่น การตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับระบบบริหารองค์กร ศึกษาข้อมูลจาก ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษาและเจ้าหน้าที่ถูกจ้าง (ต่างบุคคล) ด้วยวิธีสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกตโดยเข้าร่วมในการประชุมผู้บริหาร เข้าร่วมในคณะกรรมการต่างๆ เป็นต้น (ต่างเวลา) เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มีความสอดคล้องไปในทางเดียวกันหรือมีความแตกต่างกันเพราะเหตุใด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในด้านบริบทของสถาบัน โดยได้วิเคราะห์ ปรึชญานโยบายของสถาบันแต่ละระดับ ตั้งแต่สถาบันพระบรมราชชนก และของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบโขงใหม่ โดยพิจารณาถึง ข้อดี ข้อเสียของ ปรึชญานโยบาย ตลอดจนกฎระเบียบของสถาบันว่ามีส่วนเสริมหรือขัดขวาง ในการที่จะดำเนินงาน ในโครงการวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพ ระบบการบริหารงาน ระบบการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรของ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบโขงใหม่ และวิเคราะห์ด้วยเนื้อหาทั้ง 6 องค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพขององค์การอนามัยโลก โดยผ่านการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกันกับบริบทของวิทยาลัยพยาบาลฯ เป็นวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพ ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วมาแปลความหมายตามเนื้อหาสาระ การวิจัยนี้เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งด้วยกัน คือ ในด้านปรึชญาสถาบัน นโยบาย แต่ละระดับ ระบบบริหารองค์การ วิเคราะห์จากเอกสาร ในด้านนโยบาย กฎระเบียบและระบบบริหาร วิเคราะห์จากอาจารย์ผู้บริหารวิทยาลัยฯ อาจารย์ประจำการ และจากนักศึกษาพยาบาลฯ ส่วนในด้านระบบการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ กิจกรรมเสริมหลักสูตร วิเคราะห์จากเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake Holder)

โดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้ มาบูรณาการ รวมหน่วย และแยกแยะสรุปเนื้อหาให้ต่อเนื่องตลอด โดยยึดหลักวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การอธิบายสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้อย่างครอบคลุม

การแปลผลข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนและได้วิเคราะห์ ตามองค์ประกอบของ องค์การอนามัยโลกในการเป็นวิทยาลัยส่งเสริมสุขภาพแล้ว นำมาแปลผลโดยใช้ SWOT analysis ข้อมูลในด้านบริบทสถาบันในภาพรวม ซึ่งให้เห็นถึง จุดอ่อน จุดแข็งขององค์กร โอกาส และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น แปลผลตามเกณฑ์ที่เป็นดัชนีชี้วัดถึง ศักยภาพของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบโขงใหม่